Andrzej Mroczek

Edukacja antyterrorystyczna na przykładzie Izraela

Od ponad 50 lat rządy izraelskie wypracowały szereg metod działania oraz środków ich realizacji w celu zapobieżenia atakom terrorystycznym. Obywatele Izraela w związku z ciągłymi zagrożeniami dla swojego bezpieczeństwa zmuszeni są do wykorzystywania najróżniejszych technik, programów, produktów i usług antyterrorystycznych. Podstawowym celem izraelskiej strategii walki z terroryzmem jest niedopuszczenie do przeprowadzenia ataku naruszającego wewnętrzną jak i zewnętrzną suwerenność państwa jak również zapewnienie poczucia bezpieczeństwa obywatelom. Państwo Izrael podobnie jak Stany Zjednoczone jest zagrożony atakami ze strony islamskich terrorystów, którzy są gotowi poświęcić życie w celu skutecznego przeprowadzenia zamachu. Doświadczenie izraelskich ekspertów zajmujących się terroryzmem pochodzi nie tylko z własnych doświadczeń, ale również z amerykańskich kampanii przeciwko al-Kaidzie. Można tu rozpoznać dwa wyraźnie różne zagrożenia dla bezpieczeństwa obu tych państw. O ile w związku codzienną walką z terroryzmem zagrożone jest przetrwanie Izraela, jako państwa znajdującego się we wrogim środowisku państw arabskich, o tyle Stany Zjednoczone również ponoszą określone straty ale nie natury egzystencjalnej. To znaczy, że w żaden sposób nie jest zagrożone jej bytowanie na arenie międzynarodowej. Mając na uwadze nacjonalistyczno-separatystyczne cele palestyńskich terrorystów daje się je łatwo odróżnić od celów al-Kaidy - globalnej organizacji zwalczającej wpływy USA i szeroko pojętego Zachodu.

Na przestrzeni lat w wyniku braku przyzwolenia do istnienia ze strony państw sąsiadujących Izraelczycy zdążyli się przekonać jak trudnym do przezwyciężenia jest terroryzm. W przeciwieństwie do konwencjonalnych działań wojennych zwycięstwo nad terroryzmem wydaje się być wręcz nieosiągalne. Terroryzm w swojej złożoności jest zjawiskiem na tyle nieprzewidywalnym, że jest w stanie zmieniać swoją formę wyrządzając coraz to inne szkody. Po serii uprowadzeń samolotów w latach 70 Izrael został zmuszony do poprawy bezpieczeństwa lotniczego, w wyniku czego terroryści zaczęli kierować swoje działania na ambasady znajdujące się za granicą. Kiedy została wzmocniona ochrona ambasad i ich najbliższych okolic, terroryści zaczęli atakować rynki w centrach miast i

autobusy[1]. Tak, więc cechą charakterystyczną dla przyjmowanych strategii walki z terroryzmem powinna być zdolność do jej zmiany dostosowanej do zmieniających taktykę ugrupowań terrorystycznych. Czujność oraz chęć współpracy społeczeństwa lokalnego odgrywa kluczową rolę w zapobieganiu wszelkim przejawom terroryzmu. Według ekspertów do spraw bezpieczeństwa, przeciętny Izraelczyk jest świadomy zagrożenia, jakie nieść może ze sobą pozostawiony w miejscu publicznym pakunek czy osoba zachowująca się w sposób podejrzany. W przypadku zaistnienia powyższych okoliczności zagrażających bezpieczeństwu publicznemu jest on w stanie w stosunkowo krótkim czasie powiadomić policję bądź zainicjować ewakuację. Izraelscy eksperci twierdzą, że czujność obywateli oraz skuteczne i regularne działanie wywiadu są niezbędną podstawą wszelkich systematycznych wysiłków w celu zwalczania terroryzmu.

W celu skutecznego przeciwdziałania terroryzmowi Izrael opracował bardzo dobrze skoordynowany a przy tym skuteczny aparat wywiadowczy. Wszelkie wysiłki, środki techniczne oraz osobowe Izraelskich organizacji rządowych służą identyfikacji profili terrorystów oraz określeniu miejsca pobytu. Monitorowane są wszelkie działania, osób podejrzanych bądź związanych z nimi, co ma na celu lokalizacje potencjalnych zamachowców. Łatwiej jest, bowiem zapobiegać dopuszczeniu do tragedii niż w wypadku jej zaistnienia przyznać się do porażki i liczyć straty. W przeciwieństwie do niesławnej rywalizacji CIA i FBI w Stanach Zjednoczonych, Izraelskie Służby Wywiadowcze bardzo dobrze ze sobą współpracują w zakresie gromadzenia i udostępniania informacji w kwestii terroryzmu. Już od początku swojego istnienia podstawowym problemem bezpieczeństwa Izraela jest zagrożenie ze strony palestyńskich terrorystów. Celem tego została utworzona Izraelska Służba Bezpieczeństwa Wewnętrznego- Szin Bet. Cytując Yuuala Diskina- Dyrektora Szin-Bet: „służy ona interesom państwa Izrael oraz chroni przed zagrożeniami terroru, szpiegostwa, sabotażu, dywersji oraz ujawnieniu tajemnicy państwowej zgodnie ze swoim Statusem z roku 2001. Przynależność do narodu, miłość do ludzi i ziemi na której żyją oraz głębokie poczucie celu są kluczowymi wartościami SBW. Podążając za tymi wartościami w bardzo staranny sposób wybierają swoich pracowników i ich szkolą”[2].

[1] A. Krawczyk, Terroryzm ugrupowań fundamentalistycznych na obszarze Izraela w drugiej połowie XX wieku, Toruń 2007, s. 84-86

[2] Tekst wstępnego słowa Dyrektora Służby Bezpieczeństwa Wewnętrznego http://shabak.gov.il/English/about/Pages/Director.aspx

Ze względu na specyfikę konfliktu oraz antagonizmów arabsko żydowskich wyzwań stojących przed administracją izraelską nie można porównać do wyzwań skierowanych przeciwko terroryzmowi w żadnym innym miejscu na świecie. Nadanie właściwego kierunku działania należy do obowiązków ośrodków decyzyjnych Izraela. Dlatego najbardziej istotnym jest dostosowanie polityki wewnętrznej i zewnętrznej w celu zwalczania terroryzmu skierowanego na zminimalizowanie możliwości terrorystów, zmniejszenie ich motywacji do przeprowadzania ataków. Wyjątkowa sytuacja Izraela polega na tym, że większość zamachów terrorystycznych w jej granicach przeprowadzanych jest przez osoby które nie są jej obywatelami ani zagranicznymi bojownikami. Większość incydentów terrorystycznych w Izraelu pochodzi ze strony Palestyńczyków czyli osób mieszkających na terytorium kontrolowanym przez Izrael ale nie będących członkami tego narodu.

Projekty edukacji antyterrorystycznej w Izraelu.

Wydział Edukacji Obywatelskiej - Izraelskiej Służby Bezpieczeństwa realizuje następujące projekty edukacyjne[3].

Edukacja Trzeciego Pokolenia

(Caring for the Second Generation of the Families of Rehabilitated Contacts)

Pierwszy projekt edukacyjny służący naprawie dwustronnych stosunków palestyńsko – izraelskich nosi nazwę „Edukacja trzeciego pokolenia obywateli". Wydział Edukacji Obywatelskiej w ramach tego programu przyjął zasadę troski o trzecie pokolenie uznając, że rehabilitacja kontaktów nie może odbyć się bez zmiany w mentalności i sposobu postrzegania obecnych zagrożeń dla bezpieczeństwa jak również przyszłej wizji kontaktów bez przemocy izraelsko – palestyńskiej. Na podstawie doświadczeń zdobytych w latach poprzednich dało się zaobserwować rozbieżności w edukacji obywatelskiej wśród dzieci zarówno arabskich jak i żydowskich kształconych w izraelskim systemie. Administracja stara się zapobiec kontynuacji pogłębębiania tych rozbieżności przy założeniu że będą one powodować problemy społeczne i zagrożenia bezpieczeństwa dla państwa Izrael.

Projekt kształcenia matek w opiece nad dziećmi

(Training Project in Caring for Infants; Project for Mothers' Training in Caring for Young Children)

[3] http://shabak.gov.il/English/about/units/security-assistance/Pages/educational-projects.aspx

Celem tego projektu jest zapewnienie matkom dzieci w wieku od 0-3 i 3-5 lat dodatkowych narzędzi i wiedzy tak aby został umożliwiony tym dzieciom właściwy start jeszcze przed dotarcie do wieku w którym rozpoczną obowiązkową edukację. Treści przekazywane matkom obejmują wiedzę z zakresu ochrony przed zagrożeniami w tym również terrorystycznymi w środowisku lokalnej społeczności.

Projekt „ Alternatywne nauczanie”
(**Alternative Learning" Project")**

Walory edukacyjne projektu koncentrują się na przekonaniu, że każde dziecko jest zdolne w związku z czym we wszystkim co robią muszą maksymalnie angażować swoje osobiste predyspozycje i umiejętności. Przy realizacji każdego projektu dziecko powinno opierać się na pozytywnych wartościach, co ma zapewnić mu pewność i zdecydowanie w każdych okolicznościach. Całościowe podejście do szerokiego ujęcia problematyki w tym wiedzy o bezpieczeństwa w środowisku lokalnym i rozpoznawaniu zagrożeń terrorystycznych przekazywane jest dzieciom od najmłodszych lat. Zróżnicowany wachlarz narzędzi w tym narzędzi edukacyjnych, gier i zabaw pozwala kształtować odpowiednie postawy w sytuacjach realnego zagrożenia. Oznacza to, że dzieci poprzez poznanie własnych mocnych i słabych stron lepiej radzą sobie niż w przypadku gdy stawiane są przed nimi problemy i zadania z którymi na pewno sobie nie poradzą. Podobne podejście odnosi się do sytuacji społecznej oraz zagrożeń najbliższego otoczenia

Indywidualny program treningowy
(**Individual Coaching Project)**

Jest to program służący poprawie edukacji obywatelskiej i świadomości zagrożeń w społeczeństwie lokalnym. Podstawową zasadą tego projektu jest to, że pomoc jest dostosowywana do indywidualnych potrzeb dziecka. Potrzeby dziecka w tym projekcie są podstawą do tworzenia programów zajęć co ułatwia w znacznym stopniu przyswajanie treści programowych. W celu zacieśnienia relacji i stosunków wewnątrz grup ćwiczeniowych w rolę nauczycieli – trenerów wcielają się studenci.

Podsumowując wszystkie programy należy zauważyć, że skierowane są one przede wszystkim do dzieci i młodzieży żydowskiej. W głównej mierze mają one na celu skierowanie zainteresowania na krytyczne czynniki (zagrożenia) występujące w ich najbliższej okolicy.

Czynniki te muszą być koniecznie identyfikowane. Jak zawsze w tym i we wszystkich tego typu programach Agencja Bezpieczeństwa Izraela współpracując z Wydziałem Pomocy działa w porozumieniu z władzami lokalnymi, instytucjami edukacyjnymi oraz państwem Izrael.

Kolejną instytucją realizującą programy edukacyjne jest założony w 1996 roku, Międzynarodowy Instytut ds. zwalczania terroryzmu (ICT) jest wiodącym akademickim instytutem ds. walki z terroryzmem na świecie. Jego statutowym działaniem jest ułatwianie międzynarodowej współpracy w globalnej walce z terroryzmem. ICT jest niezależny ośrodkiem zajmującym się terroryzmem, edukacją antyterrorystyczną , bezpieczeństwo wewnętrzne i zewnętrznym, podatności na zagrożenia i oceny ryzyka zamachów terrorystycznych. Koncentruje wokół siebie doświadczenia i wiedzę pracowników wywiadu i służb bezpieczeństwa[4].

Naukowcy z Międzynarodowego Instytutu ds. Zwalczania Terroryzmu (ICT) realizują oraz opisują przebieg następujących projektów[5].

Program wzmacniający społeczny hart ducha oraz pomagający w radzeniu sobie ze skutkami terroryzmu
(Strengthening Public Fortitude in Coping with Terrorism Education and Advocacy)

Celem programu jest pomoc psychologiczna osobom które narażone są na zetknięcie ze zjawiskiem terroryzmu. Program koncentruje się na edukacji społeczeństwa na temat zagrożeń terrorystycznych. Ma on na celu zmniejszenie poczucia irracjonalnego lęku, wzmocnienie morali oraz poczucia osobistego bezpieczeństwa w przypadku realnego zagrożenia. Niepokój związany z wystąpieniem zamachu może być zmniejszony poprzez dostarczanie odpowiednich pozytywnych bodźców, wiedzy oraz praktycznego sposobu wykorzystania. Społeczeństwo musi zrozumieć że terroryzm zawiera w sobie aspekt wojny psychologicznej oraz to że polityka :małych kroków" może odnieść sukces. Zakłada również, że nowoczesna strategia wojny z terroryzmem nie może ograniczać się jedynie do działań zbrojnych lecz przede wszystkim do prewencji. Program ten realizuje Międzynarodowy Instytut ds. zwalczania terroryzmu. W ramach projektu realizowane są , wykłady, seminaria i

[4] http://www.ict.org.il/AboutICT/AboutUs/tabid/55/Default.aspx
[5] http://www.ict.org.il/Articles/tabid/66/Articlsid/184/currentpage/14/Default.aspx

programy kształcenia ustawicznego do różnych grup docelowych w Izraelu. Przykładowe programy:

- wprowadzenie do organizacji terrorystycznych

- rzeczywista skala zagrożenia terroryzmem w porównaniu z innymi przyczynami śmierci(np. wypadki drogowe)

- manipulacja mediów i opinii publicznej przez organizacje terrorystyczne

Naród na drodze
(Nation on the Road)

Jest to program telewizyjny nadawany od stycznia 2005 w Izraelu. Przez ten program Izraelskie media konstruktywnie angażują się w edukację społeczeństwa na temat terroryzmu. Założeniem programu było pokazywanie wypadków samochodowych tak jak i zamachów terrorystycznych. W możliwie najkrótszym czasie po zaistnieniu zdarzenia:

- pokazywanie relacji na żywo z miejsca wypadku

- przeprowadzenie wywiadów z naocznymi świadkami, zespołami ratunkowymi

- na koniec pokazywano dokładną statystykę to znaczy koszty wypadku: ludzkie i materialne

Podstawowym założeniem tej produkcji było ukazanie różnic i podobieństw między wypadkami drogowymi a zamachami terrorystycznymi. Projekt ten miał służyć podnoszeniu świadomości społecznej w zakresie ich przyczyn oraz konsekwencji wypadków drogowych. Z punktu widzenia bezpieczeństwa publicznego, ludzie staja się coraz bardziej świadomi zagrożeń związanych z wypadkami drogowymi. Z psychologicznego punktu widzenia jego zadaniem jest zmniejszenie apatii społeczeństwa na zjawisko śmierci. Ten program można zaliczyć do nowoczesnych inicjatyw i strategii zorientowanych na edukację antyterrorystyczną. Program odniósł sukces stając się źródłem zmniejszenia urazów psychicznych, lęków wśród widzów. Zrealizowanie kontrowersyjnego jak na polskie realia program jest jedną z nowatorskich metod edukacji społeczeństwa przed terroryzmem.

Wszystkie te programy dostosowane są do różnych grup odbiorców w ramach „Edukacji antyterrorystycznej". Ekspertami w tej dziedzinie są byli pracownicy sił zbrojnych,

kadra naukowa, specjaliści od zagadnień edukacji i psychologii. W wielu państwach świata w tym także w Izraelu prowadzone są kampanie oraz programy edukacyjne wzywające do zwiększenia czujności przy jednoczesnym zachowaniu zdroworozsądkowego podejścia. Tworzy się miejsca w których cywile mogą ćwiczyć zachowania oraz sposoby udzielania pierwszej pomocy przed medycznej w razie wystąpienia zamachu. Akcje te przeprowadzane są przez radia, telewizje, prasę bilbordy. Wszystkie te wysiłki mają na celu włączenie społeczeństwa do walki z terroryzmem pomagając im rozpoznawać potencjalne zagrożenia.

Innym sposobem edukacji antyterrorystycznej społeczeństwa jest przeprowadzanie ćwiczeń i symulacji pod nadzorem władz lokalnych, we współpracy ratownictwa wojska i policji. W czerwcu 2004 roku miała miejsce zakrojona na szeroką skalę symulacja samobójczego zamachu bombowego na stadionie piłkarskim w Izraelu oraz późniejsza ewakuacja. To ćwiczenie miało za zadanie zbadać poziom organizacyjny, gotowość i zdolność zawodowych sił bezpieczeństwa do przeciwdziałania skutkom masowego ataku terrorystycznego. Fakt gotowości administracji publicznej na zaistnienie sytuacji kryzysowej ma pozytywny efekt psychologiczny zmniejszający niepokój społeczeństwa.

Aby ukształtować świadomość obywateli w państwie należy ich odpowiednio edukować czyli w sposób przystępny przekazywać wiedzę oraz skutecznie ją egzekwować. Żeby można było przeprowadzić edukacje antyterrorystyczną należy uwzględnić szerszą rolę wprowadzającą edukacji dla bezpieczeństwa. Edukacja dla bezpieczeństwa jest systemem związanym z działalnością szkoły, wojska, organizacji społecznych oraz środków masowego przekazu mających na celu rozpowszechnianie wartości, wiedzy i umiejętności istotnych dla bezpieczeństwa wewnętrznego i zewnętrznego państwa[6].

Konstatując, działania państwa w obliczu zagrożenia terroryzmem nie powinny ograniczać się jedynie do szkoleń własnych żołnierzy i funkcjonariuszy policji ale również do odpowiedniego przygotowania obywateli do radzenia sobie z terroryzmem i jego konsekwencjami psychologicznymi.

[6] J. Kunikowski, Wiedza i edukacja dla bezpieczeństwa, Warszawa 2002, s. 3-4